

ŽENSKA HIMNA

Pri Kombinatkah

To ni samo zbor, to je gibanje!

Sprva garažni pevski zbor, ki se je zbiral v Rogu, dobiva danes že toliko vabil za nastope, da jih mora zavračati

Nismo bile v hosti, nikoli nismo bile lačne, nikdar nam ni bilo treba niti pomisliti, da bi svoja življenja polagale na žrtvenik ideologij, in odkar pomnimo, lahko govorimo v svojem jeziku. Takole se predstavljajo na svoji spletni strani, in čeprav niso izkusile naštetih strahot, so upornice, pravzaprav so postale nekakšne buditeljice tistih, ki jih je vsakdanjik poskal vase in so pozabili na tovarštvo in solidarnost, kakor v en glas ponavljajo. Predvsem pa predramijo vsakogar, ki je sploh kdaj, pa četudi samo v otroškem pevskem zboru, glasno in z visoko dvignjeno glavo prepeval znane partizanske in druge uporniške pesmi ter si predstavljal, kako strumno koraka zmagi naproti!

To, čemur pravijo gibanje, je nastalo povsem spontano, brez tako dolgega sporočila, kot ga danes prenašajo. Začelo se je na pravem obzoru, deklščini, kakor so že večkrat povedale. In čeprav bi si marsikdo težko predstavljal, da se na takšni zabavi res porodi zamisel, ki pade na plodna tla oziroma celo preraste prvotne sanjarije, se je zgodilo ravno to.

Razposajenosti skupine deklet, ki je v zakon oddajala prijateljico, si najbrž ni težko zamišljati in najbrž jih je (tudi) tako navdihnila, da so zapele. In to udarno! Ko je ena zaklicala: »Ustanovimo pevski zbor!«, so jo menda vse brez omahovanja podprle. Priznavajo, da so si sprva želele predvsem, da bi ostale v stiku in si tako popestrile družjenje, a potem so jim stvari – le tako si namreč zunanji opazovalec lahko razloži razvoj dogodkov – preprosto ušle iz rok. Postale so Kombinatkine.

Prave babe

Sprva garažni pevski zbor, ki se je zbiral v Rogu, dobiva danes že toliko vabil za nastope, da jih mora zavračati, saj jih dekleta iz vse Slovenije, od Prekmurja do Primorske (pridružila so se že tudi kakšna usta iz krajev onstran naših meja), ne zmorejo uslišati. Da bi laže prenašala svoja sporočila, so ustanovila Zavod za ohranitev in oživitve vrednot upora Novi Kombinat. Ta je postal osrednja točka nekakšnega novodobnega gibanja, ki je udarno pesem povezovalo s poslanstvom prebuditi sodobnega človeka iz otropsosti vsakdanjika in pehanja za nepomembnimi stvarmi, ga izvit iz uničujočega potrošništva in individualizma ter ga spomniti na enostnost, solidarnost in tovarštvo. Ko zapojejo, prepričajo še takšnega individualista in cinika; četudi nehoti, ga bo že čez nekaj minut znana melodija dvignila na noge.

A pustimo gibanje in iskreno vero v ideje, ki jih zagovarjajo, ob strani, v vsej svoji pristnosti so še vedno – prave babe. V udarno reče (s srpom

in kladivom seveda) in črno odet zbor, osredotočen na pesem (da je v njih nekaj prikupno čarovniškega, brez dvoma izdajajo iskriivi pogledi), se ob manj uradnih priložnostih spremeni v skupino nasmehanih in kričečih deklet, ki – če le hočejo do besede – nimajo druge izbire, kakor da čebeljajo druga čez drugo. In če jih je na kupu kakšnih trideset, je temu primerna frekvenca. Ženski se nikakor ni težko vključiti in kaj hitro preide na vsakdanje regljanje, moški predstavnik, še zlasti če je en sam, pa utegne vsaj za nekaj trenutkov osupniti (predpriprave, tudi temeljite, so zagotovljene, obsojene na propad). Kljub vsemu imajo tudi tri »kombinatote«: Robert Slanič, Branko Smerdelj in Miran Pečenik iz tržaškega partizanskega pevškega zbora jih namreč na nastopih spremljajo s kitaro, mandolino in harmoniko.

Že pred pevskimi vajami – pred Kulturnim domom Španski borci v ljubljanskih Mostah – ni bilo težko ugotoviti, da je skupina zelo povezana, čeprav se je prvotna enaindvajseterica več kot podvojila. Pripravile so celo avdicijo, a so na koncu k sodelovanju povabile večino udeleženk, tiste, ki jim poslušalci »nagajajo«, prej ali slej same odidejo, je zborovodja Mateja Mavri, ki ima v skupini vsekakor najvišjo glasbeno izobrazbo, predstavila preprosto metodo izločanja. Ampak se zelo zelo trudijo, je takoj dodala.

Vesele, da se znova vidijo in da lahko pred vajami na hitro obnovijo vsa doživlja, odkar so bile nazadnje skupaj, so tisti petek zvečer klepetale vse do zadnjega trenutka in se zabavale ob menda standardnem iskanju ključa, ki odpre vrata prave dvorane. Po sprehodu dol in gor so napolned napolnile prostor, ki je bil kar malce premanjen za vse.

Začetek je bil solski: hihitanje je morala prekiniti zborovodja. Res ni šlo drugače, kot da je povzdignila glas in jih postrojila v polkrogu, da bi (kolikor je mogoče resno) izvedle di-

si iztekla, so bile pevke še živahnejše kot pred vajami in kar po svoje prepevale naprej. V njihovem repertoarju so se poleg omenjenih pesmi nabrale še *Hej, brigade, Smrt v Brdih, Si vi sokole, ¡A las Barricadas!, ¡No pasaran!, La Cucaracha, Bella Ciao, Bandiera Rossa, Katjuša, Puntarska, Internacionala ...* Po vaji in ko so označile svojo navzočnost (nekaj resnosti in odgovornosti do drugih je vendarle treba pokazati, je pojasnila zborovodja), je ostala peščica, kakor je bilo mogoče sklepati, nosilk zavoda, ki so se lotile pripravljanja programa.

Marš!

Mateja Mavri, ki sicer poučuje klavir, je nekaj učiteljskih izkušenj tu še kako prav prišlo. Skupina pevk, starih od 20 do 55 let, se je umirila in sledila njenim navodilom. Dihalne vaje je zamenjalo vsem, ki so kdaj peeli v pevskem zboru, znano *ma-ma-ma-ma, mi-mi-mi-mi, mo-mo-mo-mo ...*

Kmalu so se postavile na svoje položaje po glasovih. Prvi poskus zborovodje ni zadovoljil. Alt (ta dan je bil menda tokrat izjemoma zelo maloštevilni, sicer je bilo kandidatka zanj daleč največ, zato se v šali imenujejo tudi kadilski pevski zbor) je malce odpovedal in si prislužil »kazenski solo«, preden so zapele v en glas: *Izginja že grenka preteklost in mrak stoletni se gubi ... Ženski himni (ob obletnici oktobrske revolucije jo je leta 1932 zložil skladatelj Dmitrij Dmitrijevič Šostakovič), ki je bila na teh vajah nekakšna uvertura, je sledila še ena ženska udarniška, Bread and Roses (James Oppenheim jo je leta 1911 posvetil ženskam na Zahodu).*

Toda marš ni bil tako silovit, kakor ga je hotela zborovodja zvabiti iz pevk. »Ali ste utrujene?« V petek zvečer, po napornem tednu na delovnem mestu ali za knjigami in z družino, večina tega ni mogla zanikati. Vendar so se že z naslednjo pesmijo postavile v bran: *Jutri gremo v napad!* »Udarno, ne brez energije,« je zborovodja še odločneje nakazala takt. »Poskusite si predstavljati, kako marširate!« Pokočna drža, dvignjene glave: *Veter potepuh, podaj nam roko, mesec lenuh, hitreje za nami! Mi gremo, gremo, s puško na rami, v napad, za svobodo, za kruh!* Pesem je zadonela in kar vabila, da bi ji pritegnili ali pa vsaj začel korakati kakor zavzet pionirček. Kakšen moški udarnik bi rekel, da se šipe vendarle še niso zatresle, a po tem ogrevanju ni veliko manjkalo. No, le tu pa tam je morala zborovodja vendarle opozoriti na ritem, ki ga je dajala z dirigiranjem: »Ali me sploh gledate?!«

Ko se je *Bilečanka*, še ena iz zbirke najprijubljenjših zborovskih, poča-

si iztekla, so bile pevke še živahnejše kot pred vajami in kar po svoje prepevale naprej. V njihovem repertoarju so se poleg omenjenih pesmi nabrale še *Hej, brigade, Smrt v Brdih, Si vi sokole, ¡A las Barricadas!, ¡No pasaran!, La Cucaracha, Bella Ciao, Bandiera Rossa, Katjuša, Puntarska, Internacionala ...* Po vaji in ko so označile svojo navzočnost (nekaj resnosti in odgovornosti do drugih je vendarle treba pokazati, je pojasnila zborovodja), je ostala peščica, kakor je bilo mogoče sklepati, nosilk zavoda, ki so se lotile pripravljanja programa.

Letošnje pustolovščine

Največja pustolovščina letos bo snemanje zgoščenke, napoveduje Maksimiljana Ipavec, ravno tako ena izmed udeleženk deklščine, kakor bi lahko imenovali ustanoviten odbor, in tista, ki na nastopih z iskričavo predstavlja njihov arsenal. Drugi rojstni dan – izbrale so si prav dan upora, 27. april – bodo praznovali z *Radiem študent*, ki bo neposredno prenašal njihove pesmi, in le nekaj dni zatem s tistimi, s katerimi so preživele že prvega: 2. maja bodo na Opčinah nastopile s svojimi *stonesi*, kakor jih je poimenovala Maksimiljana, vzorniki, ki so medtem prav tako že postali njihovi prijatelji, Tržaškimi partizanskim pevskim zborom Pinko Tomažič.

Po dveh letih so – čedalje boljše, izstrelili Mateja Kar. Petra Vidrih: »Povezale smo se, postale prijateljice.« Petra sicer ni bila na »tisti« deklščini (med klepetom iztegne roko Renata Varga ali Reni in končno razkrije identiteto), a ko se jim je pridružila, se je takoj zživela v skupino. Predvsem pa goreče zagovarja poslanstvo in projekte, ki jih v zavodu Novi Kombinat pripravljajo. Pesmi podpore so namenile delavkam Mure, zaposlenim v LTH, nazadnje tudi tujcem iz Kočevja, ki so si z gladovno stavko pred ministrstvom za delo poskušali izboriti zaslužene plače. S tem se nočejo promovirati, poudarjajo, ampak preprosto opazijo težave in poskušajo pomagati. Kakšno povezovalno moč ima pesem, pa ponažajo z nastopom s pevkami italijanskih riževih polj (Corro delle mondi-ne di Novi di Mondena) na predvečer dneva žena. »V enem dnevu smo postale tesne prijateljice, tovarišice!«

SIMONA BANDUR
Fotografije **JOŽE SUHADOLNIK**

KOMBINATKE – Študentke, pravnice, ekonomistke, novinarke, učiteljice, vzgojiteljice, socialne delavke, znanstvenice

MATEJA MAVRI – »Ali me sploh gledate?!«

S PESMIJO SO PODPRLE TUDI DELAVCE MURE, LTH, STAVKAJOČE IZ KOČEVJA

NAJPREJ DIHALNE VAJE

USTANOVNI ODBOR Z DEKLŠČINE SE JE VEČ KOT PODVOJIL